

Sitkagran (og lutzgran)

Historien

I skogreisningen har det fra dag én vært lagt stor vekt på å finne fram til de beste produksjonstrærne, som gir høy produksjon, høy kvalitet og minst mulig skader og sykdommer. Tankegangen er den samme som i jordbruket og hagebruket. Også eierne er ofte de samme.

Det har vært offentlig tilrettelagt forskning for å finne de beste treslaga i over 100 år, og svært mange treslag er prøvd. Som eksempel leser vi i årsmelding fra Rogaland skogselskap i 1935 at sitkagran var ett av 16 ulike treslag for plantesalg det året i det fylket.

Sitkagran pekte seg tidlig ut som en art som tilfredstilte flere krav i et næringsmessig og berekraftig skogbruk. I tillegg til høy kvalitet på trevirke, er evna til å tåle klimaet ut mot kysten svært godt og den høge produksjonsevnen det viktigste fortrinnet. For det bytyr at man kan produsere store mengder kvalitetsvirke og binde karbon på arealer som ellers vil ligge unyttet og uproduktive. Treslaget er benyttet i Norge siden ca. 1870.

Lutzgran er en krysning mellom sitkagran og kvitgran, og arten brukes en del på kysten av Trøndelag, Nordland og litt i Troms. Spredte plantefelt kan også forekomme i andre fylke. Utplantingen startet rundt 1960. Den har egenskaper som ligger et sted mellom vanlig gran og sitkagran. Den ligner visuelt noe mer på vanlig gran.

Særlig sitkagran er også pga. sin klimarobusthet brukt mye til leplantninger i jordbruket og som hekkplante. Nå tar andre arter etter hvert over disse bruksområdene.

Statistikk

Det er til sammen plantet ca. 550 000 dekar sitkagran og lutzgran langs kysten. 50 000 dekar av dette er lutzgran. De siste 70 år er det etablert i overkant av 3 mill. dekar kulturskog langs kysten. 2,3 mill. dekar av dette er vanlig gran. Totalt skogareal på kysten er ca. 70 mill. dekar. Totalt landareal i kystfylka er ca. 220 mill. dekar. Det er verdt å merke seg at det i all hovedsak er kulturskogareala som er gjenstand for næringsbasert drift.

Årlig hogst av sitkagran og lutzgran er nå sterkt økende og ligger nå på ca. 120 000 m³. I prosent av totalt hogstkvantum er det store variasjoner langs kysten, men for Lofoten og Vesterålen var sitkagran og lutzgran hele 98 % av hogstkvantumet i 2017. Dvs. ca. 200 tømmerbillass, noe som vil øke til 1000 tømmerbillass om noen år.

Det finst over 12 mill. dekar sitkagran i Europa, fordelt på en rekke land, men mest i Skottland med 5,3 mill. dekar. Treslaget er der høyt verdsatt, og Storbritannia har nå større trelastproduksjon enn Canada, hvor treslaget opprinnelig kommer fra.

Spredning og biologisk mangfold

All planting av nye treslag endrer naturligvis det biologiske mangfoldet på plantestedet. Det gjelder også sitkagran. Men det betyr ikke at det blir mindre mangfold av den grunn. Det er utført omfattende biodiversitetsforskning i sitkagran i flere land i Nord-Europa helt siden annen verdenskrig. Også i Norge. I svartelistearbeidet inngår bare negative økologiske effekter i vurderingene, noe som gir et skjevt bilde og utelukker viktig økologisk informasjon. Dessuten viser det seg at disse vurderingene heller ikke bygger på vitenskapelige analyser. Kystskogene med sitkagran i Nord-Amerika er blant de mest artsrike skoger i verden.

Det er også gjennomført flere spredningsundersøkelser i Norge. Disse viser svært liten spredning utover 50 m fra bestandskant, og også beskjeden spredning i skog. Beregnet spredningshastighet i disse undersøkelsene er vesentlig lavere enn oppgitte tall i Artsdatabankens materiale. Disse svært ulike resultatene tyder i beste fall på at spredningspotensiale og hastighet for sitkagran og lutzgran på langt nær er undersøkt godt nok som bakgrunn for drastiske restriksjoner i utøvelsen av et næringsbasert skogbruk.

Produksjon, verdiskaping og karbonbinding

Sitkagran har gjennomgående en betydelig høyere produksjon enn vanlig gran, og på de klimamessig mest utsatte lokalitetene kommer vanlig gran ikke til utvikling i det hele tatt. På Vestlandet produserer vanlig gran ca. 2/3 av sitkagran, mens den i Nord-Norge bare produserer halvparten av sitkagran. Dette viser at sitkagran er helt overlegen alle andre treslag i effektiv binding av karbon langs norskekysten.

Høy produksjon og karbonbinding innebærer også at sitkagran er et svært arealeffektivt treslag, noe som betyr at det innenfor en gitt produksjon vil være større «ledige» arealer for andre interesser, slik som beite, friluftsinnteresser, andre sammensetninger av det biologiske mangfoldet mv.

Arealfordelingen mellom treslag kan ikke brukes direkte til sammenligning av de ulike treslags verdiskaping og karbonbinding. Eksempelvis trenger vanlig gran i Nord-Norge dobbelt så stort areal som sitkagran for å produsere samme mengde tømmer og lagre samme mengde karbon. Furu og bjørk vil trenge langt større areal gitt samme mengde råstoff. Dessuten gir disse treslaga i kystregionen vanskelig salgbare kvaliteter. Jf. hogststatistikken som viser at 85 – 95 % er granarter (vanlig gran, sitkagran og lutzgran).

Anvendelse av virket

Sitkagran brukes til alle produkter som vanlig gran brukes til, dvs. alle typer konstruksjonsvirke, panel, listverk, dører og vinduer. Men i tillegg brukes sitkagran til en rekke spesialprodukter med ekstra høye krav til styrke i forhold til vekt. Eksempler kan være båtskrog, master i seilbåter, konkurranseårer for padling, seilfly og turbinblad i vindmøller. Treslaget er også etterspurt til bruk i flygel og gitarproduksjon. I sitt hjemland Canada, er den blant de best betalte treslaga.

I Norge har vi noen få gårdssagbruk som har spesialisert seg på sitkagran, og det planlegges for tiden et litt større sagbruk i Nordland, spesialisert for sitkagran. Treslaget ble i 2007, etter omfattende prøver i tråd med nasjonale og internasjonale standarder, godkjent som konstruksjonsvirke også i Norge. Hittil har likevel størstedelen av sitkagrantsømmeret blitt eksportert, på samme måte som vanlig grantsømmer.